

<p>Muhammet Emin ALTINIŞIK</p> <p>Dr. Öğr. Üyesi, Erzurum Teknik Üniversitesi/ Edebiyat Fakültesi/ Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Dr. Lecturer, Erzurum Technical University / Faculty of Letters / Department of Turkish Language and Literature, Erzurum/Türkiye</p> <p> eposta: emin.altinisik@erzurum.edu.tr</p> <p> https://orcid.org/0000-0001-5558-0426</p> <p> https://ror.org/038pb1155</p>	<p>Nihangül DAŞTAN</p> <p>Dr. Öğr. Üyesi, Atatürk Üniversitesi/ Edebiyat Fakültesi/ Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Erzurum/Türkiye</p> <p>Dr. Lecturer, Atatürk University/ Faculty of Letters/ Department of Turkish Language and Literature, Erzurum/Türkiye</p> <p> eposta: ngdastan@gmail.com</p> <p> https://orcid.org/0000-0002-2966-9045</p> <p> https://ror.org/03je5c526</p>
<p>Atıf/Citation: Altınışık Muhammet Emin.- Daştan Nihangül 2023. Halk İnanışları Bağlamında İşletmelerdeki Dinsel-Büyüsel Levhalar: Erzurum Örneği. <i>Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi</i>, 11(34), 422-442. https://doi.org/10.33692/avrsyad.1198028</p>	
<p>Makale Bilgisi / Article Information</p>	
<p>Makale Türü /Article Types:</p>	<p>Araştırma Makalesi/Dissertation Summary</p>
<p>Geliş Tarihi /Received:</p>	<p>01.11.2022</p>
<p>Kabul Tarihi/Accepted:</p>	<p>13.12.2022</p>
<p>Yayın Tarihi/Published:</p>	<p>20.03.2023</p>

HALK İNANIŞLARI BAĞLAMINDA İŞLETMELERDEKİ DİNSEL-BÜYÜSEL LEVHALAR: ERZURUM ÖRNEĞİ

ÖZ

Yaşadığı dünyada kendinden başka, gizli güçlere sahip varlıkların olduğunu düşünen insan, hayatını bu yönde şekillendirerek karşılaştığı tüm zorluklarda bu gizemli varlıklardan yardım beklemiştir. *Bir şeyin menşeyini bilmek o şeye hükmetmektir* savından hareketle sihirli olduğuna inandığı birtakım sözcükleri kullanarak metafizik varlıklarla iletişime geçen insan, dinsel-büyüsel inanış ve uygulamaların kültürel kodlarını oluşturmuştur.

Halk bilimi kadroları arasında yer alan halk inanışlarının bir kısmı dinsel-büyüsel unsurlardan meydana gelmektedir. Kültür ve geleneğin şekillenmesinde etkili olan bu unsurlar, tarih süzgecinden geçerek günümüze kadar varlığını sürdürmüştür. İnsan, hayatında açıklayamadığı ya da kontrol edemediği pek çok olayı dinsel-büyüsel açıdan ele alarak doğüstü varlıkların güçlerinden yararlanmaya çalışmıştır. Bazen de bu güçlerin zararından etkilenmemek için sihirli sözcükler kullanmıştır. İlk önce söz vasıtasıyla yapılan doğüstü varlıklarla ilgili inanış ve pratikler, yazının icadı ile farklı bir hâl almaya başlamış ve bu işlemlerin yazılı formu taşınma ve bulundurma şeklinde uygulamaya konulmuştur. Zamanla bu işlemlerin etkisini artırmak için amaca uygun olarak işlemin yapılacağı gün ve saat ile yazı mürekkebi belirlenmiştir.

Toplumsal hayatın her alanında karşımıza çıkan halk inanışları, işletme/ticarethanelerde de kendini göstermektedir. Amaç ve niyete uygun olarak hazırlanan vefk, tılsım, cedvel gibi harf ve sembollerin yanında dua ve Kur'an-ı Kerim'den ayetlerin de bulunduğu yazılar, tablo/levha şeklinde işletmelerin duvarında yer almaktadır. Bu makalede Erzurum il merkezinde yer alan 50 işletmenin duvarlarını süsleyen dinsel-büyüsel tablo/levhalar ve yazılar, halk inanışları bakımından ele alınarak incelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Halk bilimi, Halk inancı, vefk, büyü, tılsım.

RELIGIOUS-MAGICAL PLATES IN BUSINESSES IN THE CONTEXT OF FOLK BELIEFS: THE CASE OF ERZURUM

ABSTRACT

Human beings, who think there are beings who have hidden powers in the world except themselves, have been seeking help from mysterious beings in all difficulties faced by shaping their life in this way. Based on the argument that knowing the origin of something is to subject that thing, human beings who communicate with metaphysical beings by using some magical words creates the cultural codes of religious, magical beliefs and practices.

Some of the folk beliefs which are among the categories of Folklore consist of religious-magical elements. These elements, which are effective in shaping culture and tradition, have survived to the present day through the filter of history. Human beings have tried to benefit from the powers of supernatural beings by dealing with many events that they cannot explain or control from a magical-religious perspective in their lives. Sometimes they have used magical words to avoid being harmed by these forces. Beliefs and practices about supernatural beings, which were first practiced through words, have begun to take a different form with the invention of writing, and the written form of these processes has been put into practice in the form of carrying and keeping. Over time, applications have been determined in accordance with the purpose writing ink with the day and time of writing in order to increase the effectiveness of these processes.

Folk beliefs, which we encounter in every aspect of social life, also show themselves in commercial establishments. In addition to the letters and symbols such as vefk, talisman, cedvel, prepared in accordance with the purpose and intention, the writing, including prayers and verses from Quran, are placed on the walls of the businesses in the form of tables/wallboards. In this article, the magical-religious tables, wallboards and writings that decorate the walls of businesses in Erzurum city center will be examined in terms of folk beliefs.

Key Words: Folklore, Folk Beliefs, Vefk, Magic, Talisman

Giriş

İnsanoğlu tarih sahnesine çıktığı ilk zamanlardan bu yana çeşitli inanışlar etrafında hayatını şekillendirmiştir. İlkel insan, kendisini kuşatan doğaya, canlılara ve pek çok nesneye ilgi duymuştur. Açıklayamadığı veya kontrol edemediği her durum karşısında yaşadığı çaresizlik, korku, güvenlik ihtiyacı, eşyanın mahiyetini bilememek ya da geleceği bilme arzusu gibi saikler, onda doğaüstü güçlerin varlığına dair bir merak uyandırmış; çevresinde gördüğü bazı canlı ve cansız varlıkların birtakım üstün özelliklere sahip olmasını, doğaüstü bir güç ile açıklamıştır.

Dinamist dünya görüşü adı verilen bu bakış açısına göre insan, bu tür doğaüstü güçlere sahip olmak veya bunlardan korunmak için çeşitli büyüsel işlemlere yönelmiştir. Canlı ve cansız tüm varlıkların bir ruha sahip olduğu düşüncesinden hareket eden animist dünya görüşü ise varlıkları, “iyi” veya “kötü” olmak üzere düalist bir bakış açısıyla değerlendirmiştir. Bu doğaüstü varlıkların zararlı etkilerinden korunmak veya onları kendi yararına kullanmak için insanlar, belirli büyüsel pratikler geliştirmişlerdir (Örnek 2014: 16-24). Sözlü kültürün hüküm sürdüğü yüzyıllar boyunca toplumlar, sahip oldukları dini inançları, sosyal yapıları ve kültürleri bağlamında bu inanış biçimlerini şekillendirmiş, bazılarını terk etmiş ve bazılarını da dönüştürerek gündelik hayatın çeşitli safhalarında uygulamaya devam etmiştir. Her ne kadar yazının icadı, modern bilim ve tekniklerin gelişimi gibi etkenler sözlü kültür ortamının hâkimiyetini sarsmış olsa da birtakım kadim inanışlar günümüz toplum hayatında geçerliliğini sürdürmektedir.

Halk inanışları, halk kültürünün temel dinamiklerinden biridir ve halk biliminin kadrosunda yer alan neredeyse tüm başlıklarla irtibatlıdır (Çobanoğlu 2003: 11). Toplumsal hayatın farklı alanlarına odaklanan halk bilimi, “toplumun eski dinlerinden miras alıp kendi çağının şartlarına uygulayarak yaşattığı yeni dininde, yaşam şartlarının gerektirdiğince yeni biçimler, yeni içerikler ve anlatışlarla oluşturduğu inanışlarla ilgilenir” (Boratav 2013: 13). Ancak bu ilgi, inanışların doğruluğu veya yanlışlığı, gerçekliği veya batıllığı üzerinde basit yorumlamalardan ibaret değildir. Toplumsal hayatta birtakım işlevleri yerine getiren halk inanışları, bir toplumun sözlü kültür sayesinde nesilden nesile aktararak yaşatmaya çalıştığı duygu ve düşünceler bütünüdür. “Halk inanışı nedir?” sorusunu Yaşar Kalafat “Tamamen din olmayan ve dinin tamamen de dışında kalmayan halk inancı, bu yönü bakımından dinin halka göre algılanış ve hayata geçiriliş biçimidir. Bu özelliği ile halk inancı konusu, halkların tarihî inançlarını da az-çok yansıtır. Sürekli yenilenmekle birlikte, kökleri ilk inanç sistemlerine kadar ulaşırlar.” (1999: 88) sözleri ile izah eder. Ahmet Hikmet Eroğlu ise toplumda yaygın kabul görmüş ancak bilimsel olarak kanıtlanmamış niteliğe sahip olan halk inanışlarını şu şekilde açıklar:

“Halk inanışı; tabiatüstü, insanüstü bir gücün, varlığın, varlıkların mevcudiyetine, bunlarla ilgili görev ve kaçınımların bulunduğu, bunlara riayet

İnanışları Bağlamında İşletmelerdeki Dinsel-Büyüsel Levhalar: Erzurum Örneği

edildiğinde yarar sağlanabileceğine, ihlal ve ihmâl edildiğinde zarar görüleceğine inanmaz. Böyle bir gücün veya varlıkların gerçekten var olup olmaması, mantıklı veya ispatlanabilir olması önemsenmez. Önemli olan, kişinin kültürünün bir ögesi olan böyle şeylere olan bağlılığı, bunun kişiye ve topluma verdiği mutluluktur. Halk inanışları, bir bölgede yaşayan halkın, eskiden beri getirdiği inanış ve uygulamalardır. Bu inanış ve uygulamalar genellikle şifahi olarak aktarılan ve görme, duymayla yaygınlaşan inanışlardır” (2017: 21-22).

İnsanın doğayı ve hayatı anlamlandırma çabası ile ortaya çıkan, toplumun tarihi, geleneği, kültürü ile biçimlenen ve hayatın her alanında kendine yer bulan halk inanışları, toplumsal yaşamı düzenlemek, doğayı veya doğa olaylarını açıklamak, doğüstü güçlere karşı korunmak gibi pek çok farklı biçimde karşımıza çıkabilir. Genel itibariyle inanışlar, özellikle geçiş dönemleri, kutsiyet arz eden ziyaret mekânları, fal, rüya yorumları, büyücülük, karşılama ve uğurlamalar, halk hekimliği, uğur/uğursuzluk, insan hayatını ve malı koruma, yerel nitelikli veya mevsimlik bayramlar veya belirli yerlere ait anlatmalar, efsaneler, menkıbeler gibi edebi nitelikli başlıklarda yoğunlaşmaktadır. Bununla birlikte halk inanışlarını toplumsal hayatı oluşturan tüm alanlarda görmek mümkündür.

Doğüstü varlıkların mevcudiyetine dair inanışlar, tarihin her döneminde varlığını korumuştur. Görünmez varlıklara veya hastalık, kötülük, felaket gibi olumsuzluklara karşı korunma uygulamaları sözlü kültür ortamında söz ve ritüeller; yazılı kültür ortamında ise yazı aracılığıyla sürdürülmüştür. İnsan, korkuları ile başa çıkabilmek için kendisine güç vereceğine veya kendisini koruyacağına inandığı nesnelere yakınında bulundurmıştır (Uygun 2012: 212). Müslümanlar arasında da bu amaçla hazırlanmış ve yazılı kültür ortamında oluşturulmuş koruyucu niteliğe sahip olduğuna inanılan çok sayıda vefk, tılsım, cedvel, muska gibi birtakım büyüsel işlemlere sahip nesnelere rastlanmaktadır. Bunların yanı sıra Kur'an-ı Kerim'den bazı sure ve ayetlerin, peygamberlerin, meleklerin, dini kişiliklerin isimlerinin yer aldığı, farklı niyet ve amaçlar doğrultusunda hazırlanan uygulamalar da yer almaktadır.

Türkiye'de hemen her monografik çalışmada bir alt başlık olarak halk inanışlarına yer verilmekle birlikte konuyla ilgili başta Hikmet Tanyu olmak üzere Sedat Veyis Örnek, Orhan Acıpayamlı, Yaşar Kalafat, Ahmet Yaşar Ocak gibi isimlerin müstakil çalışmaları da bulunmaktadır.¹ Yapılan bu çalışmalar, kuramsal ve yöntemsel araştırmaların yanı sıra

¹ Ayrıntılı bilgi için bakınız:

Orhan Acıpayamlı (1962) "Anadolu'da Nazarla İlgili Bazı Adet ve İnanmalar", *DTCF Dergisi*, (XX), 1-2, 1-40; (1974) Türkiye'de Doğumla İlgili Adet ve İnanmaların Etnolojik Etüdü, Erzurum: Atatürk Üniversitesi Yayınları.

Hikmet Tanyu (1967) *Ankara ve Çevresinde Adak ve Adak Yerleri*, Ankara: Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları; (1968) *Türklerde Taşla İlgili İnançlar*, Ankara: Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları; (1973) *Dinler Tarihi Araştırmaları*, Ankara: Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları.

belirli bir bölgeye ait inanışların derlenmesi, derlenen malzemenin analiz edilmesi (lisansüstü tezlerin büyük bir kısmı), inanışların kökenlerinin araştırılması, halk inanışlarının yoğun olarak kümelendiği geçiş dönemlerinin veya halk hekimliği benzeri özel konuların değerlendirilmesi gibi farklı amaçlara odaklanmışlardır. Hangi amaç ile hazırlanmış olursa olsun konuyu ele alan çalışmalar, insan davranışlarının kültürel anlamlarını soruşturması, insanlığın düşünce tarihine ışık tutması ve ortaya koyduğu sonuçlar ile halk felsefesinin bir parçasını irdelemesi bakımından son derece değerlidir. Nitekim Halit Yeşilmen'in de ifade ettiği gibi simgeler, davranışlar, kalıp hareketler ve jestler, sosyal normlar, ritüeller veya inanışlar; insanın, kültürün, toplumun, tarihin anlamına dönük bildirimler sunmaktadır (2018: 255).

Boratav, halk inanışlarının töre, tören ve büyü niteliğindeki işlemlerle bütün halinde biçimlendiğini (2013: 15) söylerken Malinowski, *Büyü, Bilim ve Din* adlı kitabına “*Ne kadar ilkel olursa olsun dinsiz ve büyüsüz halk yoktur*” (1990: 7) cümlesiyle başlar ve kitabın ilerleyen bölümlerinde büyüün gerek cisimlenişi gerekse muhteviyatı itibarıyla “insani” olduğunu söyler. Yani büyüsel işlemlerin avcılık, ziraat, balıkçılık, ticaret, aşk, hastalık veya ölüm gibi tamamen insani durumlarla ilgili olduğunu vurgular (1990: 64-65). Hikmet Tanyu ise halk inanışlarının geçiş dönemlerinde, gündelik yaşamda, iktisadi ve ticari davranışlarda, hava tahmininde, güzel sanatlar ve edebiyat gibi çok farklı alanlarda görüldüğünü belirtir (1976: 124-125).

Yukarıda ifade edildiği üzere halk inanışları hayatın pek çok safhasında olduğu gibi ticari hayatta da kendisine yer bulabilmiştir. Tüccarlar işlerinin yolunda gitmesi ve kazançlarının bereketli olmasının yanı sıra doğaüstü varlıkların olumsuz etkilerinden ve dünyevi birtakım felaketlerden korunmak için çeşitli dinsel-büyüsel muhtevaya sahip yazılı belgeleri işletmelerinde bulundurmaktadır. Ticarethane/işletmelerin duvarlarında yer alan Arap harfleri ile yazılmış bu belgeler vefk, tılsım, cedvel, ayet ve dualardan oluşmaktadır. Halk inanışlarının din ve büyü ile irtibatlı olduğu savından hareket eden bu makale, ticarethanelerde çeşitli amaçlarla yer edinen bu içerikteki levhalara, yazılara ve belgelere odaklanmıştır. Yapılan literatür araştırmasında buna benzer bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu nedenle makalenin halk bilimi alanında önemli bir noktaya dikkat çekeceği

Sedat Veyis Örnek (1971) *Anadolu Folklorunda Ölüm*, Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi; (2014a) *100 Soruda İlkelerde Din, Büyü, Sanat, Efsane*, Ankara: BilgeSu Yayıncılık; (2014b) *Türk Halkbilimi*, Ankara: BilgeSu Yayıncılık.

Yaşar Kalafat (2009) *Türk Kültürlü Halklarda Halk İnançları-Harezim'den Hakkari'ye, Hakkari'den Golan'a*, Ankara: Berikan Yayınevi; (2008) *Türk Kültürlü Halklarda Halk İnançları Teori ve Metod*, Ankara: Berikan Yayınevi; (2010) *Doğu Anadolu'da Eski Türk İnançlarının İzleri*, Ankara: Berikan Yayınevi; (2015) *Türk Halk Edebiyatından Türk Halk İnançlarına*, Ankara: Berikan Yayınevi.

Ahmet Yaşar Ocak (2012) *İslam-Türk İnançlarında Hızır yahut Hızır-İlyas Kültü*, İstanbul: Kabalcı Yayıncılık; (2015) *Alevi ve Bektaşî İnançlarının İslam Öncesi Temelleri*, İstanbul: İletişim Yayınları; (2020) *Türk Folklorunda Kesik Baş*, İstanbul: Dergâh Yayınları.

İnanışları Bağlamında İşletmelerdeki Dinsel-Büyüsel Levhalar: Erzurum Örneği

düşünülmektedir. Bu gerekçelerle çalışmada Erzurum il merkezinde bulunan 50 işletmeden 50 farklı belge kayıt altına alınmış; halk biliminin önemli veri toplama yöntemi olan gözlem ve görüşme tekniği uygulanmıştır.² Elde edilen veriler, alan yazından faydalanılarak yorumlanmış ve halk inanışları açısından değerlendirilmiştir.

İşletmelerde Yer Alan Dinsel-Büyüsel Levhalar

1. Vefkler

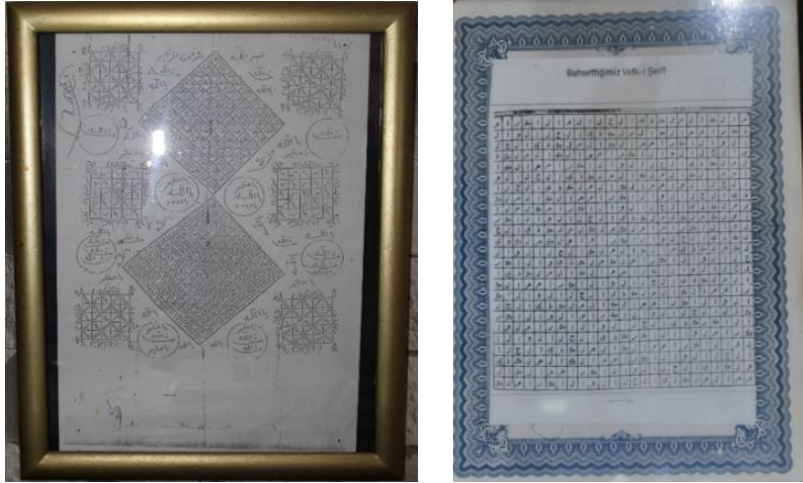
Sözlükte *uyum; uygun, münasip* anlamlarına gelen vefk, harflerin ve rakamların gizemli güçlerini içinde barındırdığı düşüncesinden hareketle tek ya da terkipli şekilde ele alınan bir tılsım türü ve huruf ilminin bir şubesidir (Çelebi 2012: 605-606). Harf ve rakamların gizli gücüne dayanan vefk, kare şeklinde her harfin ya da rakamın bir kutucuğa tekabül etmesi ve karenin her köşesinin aynı değeri vermesi işlemidir. Ebced hesabının başrol oynadığı bu işlem niyetlere göre genellikle kâğıda yazılmakta ve mürekkep olarak ise misk, zaferan ve gül suyu karışımı kullanılmaktadır.³ Güneş, ay ve gezegenlerin konumlarının belirleyici olduğu vefk yazımında sihirsel özelliği haiz gün ve saatlerin esas alındığı bilinmektedir. Yapılan bu uygulamaların temelinde vefkin tesirinin artırılması yer almaktadır.

Kur'an-ı Kerim ve hadis-i şeriflerde yer almayan, İslam âlimleri tarafından da pek kabul görmeyen vefkler, müstakil birçok havas kitabında görülebildiği gibi pek çok yazma eserin zahriye ve derkenarlarında da yer alır. Toplumsal hayatta her zaman karşılık bulan bu uygulama, günümüz muhtelif halk inanış ve pratiklerinde de varlığını sürdürmektedir. İnsan hayatını ilgilendiren hemen her konuda yapılan vefkler, ekseriyetle yangın, sel, deprem, cin, haşere, hastalık, nazar gibi olumsuz durumlardan korunmaya veya sevgi, muhabbet, bereket gibi olumlu durumları artırmaya yönelik yazılmaktadır.

² Çalışmaya konu olan işletmeler şunlardır: *Aktar, Ayakkabı mağazası, Bakırcı, Beyaz eşya mağazası, Fırın, Hediyelik eşya mağazası, İnşaat ve Yapı malzemeleri mağazası, Kahvehane, Kasap, Konfeksiyon, Kuyumcu, Lokanta, Market, Matbaa, Mobilya mağazası, Nalburiye, Perde mağazası, Restoran, Şarküteri, Tuhafiye ve Terzi*. Ayrıca işletme sahipleri ile yapılan mülakatlarda işletme sahipleri konuyu hassas bularak kişisel bilgilerini araştırmacılarla paylaşmadığı için makalede kaynak kişilerin bilgilerine yer verilmemiştir.

³ Günümüzde misk-i zaferan ile yazılan vefklerin ve tılsımların dışında mavi, siyah ve kırmızı mürekkepli tükenmez kalem ile yazılan vefk ve tılsımlar da vardır.

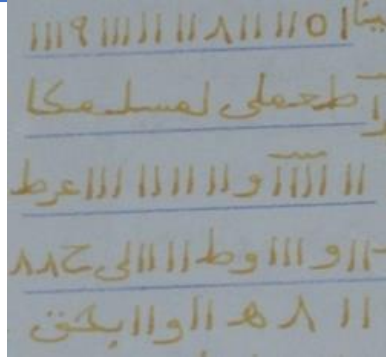
Resim 1. Solda tablodaki Esmâü'l-hüsna ile sağ tabloda yer alan *Mâliki'l-Mülki Zü'l-Celâlî ve'l-İkrâm Vefki* işlerin açılması için yapılan vefklerdenidir.

Çalışmaya konu olan ticarethane ve işletmelerdeki vefkler, *Mâliki'l-mülki zü'l-celâlî ve'l-ikrâm*, *İhlâs*, *Yâsîn*, *Mülk Sureleri*, *besmele* ve *Esmâü'l-hüsna*'dan oluşmaktadır. Bu vefklerin yapılış amacı çeşitlilik arz etse de genel manada vefkler rızık, bereket, işlerin açılması, müşterinin ayağının alışması, sözün tesirli olması, bol kazanç ve kâr artırmak gibi sebeplerle yazılırlar. Bunlar tek bir levhada bulunabileceği gibi muhtelif dua ve tılsımları içeren levhalarda bir arada yer alabilirler.

2. Tılsımlar

Ne zaman ortaya çıktığına dair kesin bir bilgi bulunmasa da eski çağ toplumlarından itibaren görülen tılsım, sözlükte *doğüstü işler yapabileceğine inanılan güç; büyülü olduğuna inanılan muska vb. şey; çare, önlem* şeklinde tanımlanmıştır (Türk Dil Kurumu [TDK] 2009: 1975). Vefklerde olduğu gibi tılsım yazımında da mürekkep olarak misk, zaferan ve gülsuyundan yapılan bir karışım kullanılmaktadır. Tılsım yazımında genellikle kâğıt tercih edilse de niyete uygunluk bakımından cam, bakır, ağaç gibi malzemelerin de zaman zaman kullanıldığı bilinmektedir. Tılsım yazımı dikkat ve titizlik gerektirmektedir; zira en küçük bir dikkatsizlikte mürekkebin dağılması, harf ya da rakamları tahrif edeceğinden mananın bozulmasına ve tılsımın sihirsiz özelliğinin kaybolmasına neden olmaktadır. Tılsım yazan kişinin ehil olmasının yanı sıra havas ve yıldıznameye vakıf olması gerekmektedir (İloğlu 1999b: 996-999). Çalışmada yer verilen levhalarda yer alan tılsımlar, işlerin yoluna girmesi ve müşterinin çoğalması, rızık ve bereket amacıyla hazırlanmıştır.

Resim 2. Rızık ve bereket konulu misk-i zaferan ile hazırlanmış bir tılsım örneği.

Çalışmanın temelini oluşturan ticarethane ve işletmelerin bazılarında orijinal tılsım ve vefklerin yanı sıra fotokopilerinin de bulunduğu tespit edilmiştir. İşlemin hazırlanma zorluğuna binaen fotokopi şeklinin tercih edilmesi, her ne kadar kolaylık sağlasa da işletme sahiplerinin, duvarlarına astıkları tılsımların hazırlanış aşamalarına dair herhangi bir bilgiye sahip olmadıklarına işaret etmektedir. Çünkü tılsımın tesirli olmasının altında yatan sebeplerden biri mürekkep değeri ise işlemin yapıldığı gün ve saattir.

3. Cedveller

Vefk ve tılsım gibi bir sihir türü olan cedvel, gizli gücü olduğuna inanılan ve niyete göre değişik sembol, isim, harf ve rakamların yer aldığı farklı geometrik şekillerden oluşur. Enine, boyuna çekilen çizgilerle eşit bölmelere ayrılan cedveller, aralarında ilişki olduğu düşünülen birtakım sembol, harf ve rakamların arka arkaya bölmelere yazılması sonucunda meydana gelir (Aydın 2012: 214; Uygun, 2019: 401). Cedveller bazen müstakil bir büyü özelliği gösterirken bazen de tılsım veya vefklerde yardımcı bir unsur işlevi görür. Cedvelin yazı malzemesi ve yazım aşaması da tılsım ve vefklerle benzerlik gösterir.

Ticarethane ve işletmeler için hazırlanan cedveller muhtelif ayet, vefk ve tılsımlarla bir arada kullanılmaktadır. Bunların, işlerin yolunda gitmesi, sihrin iptali, bereketin artması, her türlü bela ve musibetten korunmak gibi sebeplerle yapıldığı tespit edilmiştir.

Resim 3. Ayet ve harflerden oluşan bir vefkin ortasında yer alan ve *Gazzâli Cedveli* de denilen 9 haneli sihirli kare.

4. Ayetler ve Dini Kişilikler

Ayetler: Allah, Kur'an-ı Kerim'in müminlere şifa ve rahmet olarak indirildiğini, İsrâ Suresi'nin 17. ayetinde belirtmektedir. Dolayısıyla Müslümanlar, Kur'an-ı Kerim'in her ayetine özel bir ihtimam göstermiş ve ayetleri ezberlemek, taşımak ya da bulunduğu mekâna asmak suretiyle her türlü maddi ve manevi hastalığa karşı koruyucu bir önlem olarak kullanmıştır. Zamanla insanlar ayetlerden hareketle vefkler, tılsımlar oluşturarak evde, iş yerinde, arabada, yolda kısaca hayatın her alanında kendilerini ve mülklerini korumaya çalışmışlardır. Çalışmada yer alan ticarethanelerin duvarlarını süsleyen ayetlerden mürekkep vefk, tılsım ve cedveller, toplumdaki inanışın günümüzde bile ne denli canlı olduğunu göstermesi bakımından dikkat çekicidir. Yapılan araştırmalar sonucunda işletme ve ticarethanelerin duvarlarında Kur'an-ı Kerim'den 30 surenin yer aldığı tespit edilmiştir. Bu surelerden bazılarının tam tekmil, bazılarının ise ilgili konu çerçevesinde muhtelif ayetlerinin alınarak duvara asıldığı görülmüştür⁴.

Sure ve ayetlerin ticarethanelerin duvarlarını süslemelerinin temel nedeni işletme sahiplerinin ilgili sure ve ayetlerle ilişkilendirilen niyetleridir. Bu durum, ölümü ve hayatı bahşeden, günahları affeden, rızkın sahibi olarak dilediğini rızıklandıran, bütün kötülüklerden koruyan, her şeyin sahibi olan, gizli açık her şeyi gören ve bilen Allah'a yönelen kulun bir niyazı olarak değerlendirilebilir. Diğer taraftan Yusuf Peygamberin güzelliğinden dolayı onu gören kadınların parmaklarını kesmesini anlatan ayet (Yusuf Suresi 31) de ticarethanelerin duvarlarında yer almaktadır. Bunun yazılma sebebi halkın sevgisi ve saygısını kazanmak, sözü dinlenir olmak, hürmet ve muhabbetle karşılanmak, hayır işlerini kabul ettirmek, yüksek makamlara, büyük iş ve kazançlara ulaşmaktır (İloğlu 1999a: 536-537). Yine benzer şekilde Ashab-ı Kehf'in duasının da anlam itibarı ile kötülerin şerrinden korunmak için ticarethanelerin duvarlarında yer aldığı ifade edilebilir. Bu bağlamda ayetlerin işletmelerde bulundurulma amaçları şu şekilde özetlenebilir: Helal rızık ve kazanç, müşteri çekmek, düşmanın şerrinden emin olmak, kaza ve belayı def etmek, sıkıntıdan kurtulmak, malın satışını kolaylaştırmak, mal mülk sahibi olmak, iş kapısının açılması, yaptığı işte başarılı olmak, dilek ve isteklerin kabul olması, malı korumak, nazar/göz değmesini engellemek, sihir ve büyüden korunmak, kıskanç insanın şerrinden korunmak, cinlerden korunmak, vesveseden kurtulmak, kısmet açmak, zalimlerin işletmeye girmesini önlemek, sözü dinlenir olmak, muttakilere önder olmak, hırsızlıktan ve yangından korunmak, maddi manevi hastalıklardan kurtulmak, sevgi ve muhabbet elde etmek.

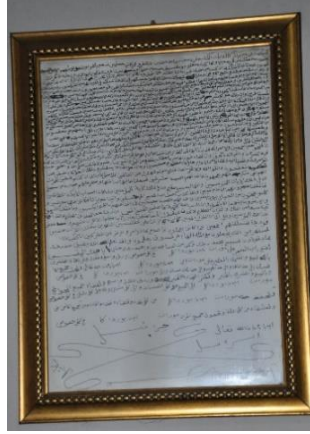
⁴ Söz konusu sure ve ayetler ekler kısmında verildiği için burada tekrar edilmeyecektir.

İnanışları Bağlamında İşletmelerdeki Dinsel-Büyüsel Levhalar: Erzurum Örneği

İşletmelerde en çok bulunan ayetler daha çok nazar, göz değmesi, alışverişin hayırlı olması, müşteri çekmek, rızık ve bol kazanç elde etmek ve cinlerden korunmak ile ilgilidir.

Resim 4. Bereketin artması için Hicr Suresi'nin tamamının yazılı olduğu bir levha.

Resim 5. Bereket ve rızık amacıyla hazırlanan Fatiha, Bakara (1-5), Ayete'l-kürsî, İhlas, Felak ve Nas Surelerinden mürekkep bir sürahi ve sürahiden dökülen su şeklinde bir tablo.

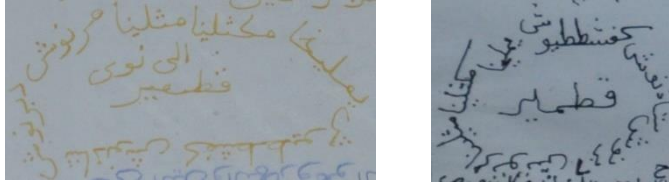
Dini Kişilikler: Vefklerin ve tılsımların yazımında dört büyük meleğin (Mikail, İsrail, Cebrail ve Azrail), ehl-i abânın (Hz. Muhammed, Hz. Ali, Hz. Fatıma, Hz. Hasan, Hz. Hüseyin), dört halifenin (Hz. Ebubekir, Hz. Ömer, Hz. Osman, Hz. Ali) ve cennetle müjdelenen on kişi anlamına gelen aşere-i mübeşşerenin (Hz. Ebubekir, Hz. Ömer, Hz. Osman, Hz. Ali, Talha b. Ubeydullah, Zübeyr b. Avvam, Abdurrahman b. Avf, Sa'd b. Ebi Vakkas, Ebû Ubeyde b. Cerrâh ve Sa'îd b. Zeyd) isimleri yer almaktadır. Diğer taraftan başta Hz. Âdem olmak üzere diğer peygamber isimlerinin yazılı olduğu levhaların da ticarethanelerde yer aldığı tespit edilmiştir. Peygamberler ve meleklerin dışında ön plana çıkan dini kişiliklerin isimlerine de yer veren bazı vefk ve tılsımların amacı, bol kazanç, bereket, yangından ve hırsızlıktan korunma şeklinde yorumlanmaktadır. Örneğin, İmam-ı Azam'ın salgın hastalık duası, rızık ve istiğfar duası da aynı amaç doğrultusunda işletmelerde yer almaktadır. Ayrıca on iki imamın dokuzuncusu olan Muhammed Tâkî el-Cevâd adına yapılan tevessül duası da rızık bolluğu niyetiyle yapılan levhalardandır.

Resim 6. Rızık bolluğu için Muhammed Takî el-Cevad'a yapılan tevessül duası.

Ashab-ı Kehf İsimleri: Kelime manası “Mağara Arkadaşları” olan Ashab-ı Kehf, Kuran-ı Kerim’in Kehf Suresi’nde (9-26) geçen; iman ve tevhid mücadelesi vererek mağaraya sığınan ve burada 309 yıl uyuyan bir grup gençtir. Kur’an-ı Kerim’de kesin bilgi olmamasına rağmen muhtelif İslam kaynaklarında bunların isimleri ve sayıları çeşitlilik arz etmektedir. Hz. Ali’nin verdiği bilgiye göre Kitmîr adlı köpekleriyle birlikte mağaraya sığınan Ashab-ı Kehf’in isimleri Yemliha, Mislina, Mekselina, Mernuş, Debernuş, Şazenuş, Kefestatayyüş’tür (Aksel 2015: 52). Anadolu halkı, iman ve tevhid mücadelelerinde putperestlere karşı Allah tarafından korunan bu sembol isimlere duyarsız kalmayarak Ashab-ı Kehf’in isimleri ile ilgili muhtelif inanış ve uygulamalar geliştirmiştir. Anadolu’da *yedi uyurlar* olarak da bilinen bu kişilerin isimleri niyete uygun olarak bir kâğıda yazılmak suretiyle uygulanmıştır ki bunları yangın, hırsızlık, çekirge istilası, köpek saldırısı, geminin batmaması, kolay doğum, rızık ve bereketin artması şeklinde sıralayabiliriz.

Resim 7. Sol taraftaki tabloda misk-i zaferan ve sağ taraftaki tabloda ise siyah mürekkeple yazılmış Ashab-ı Kehf isimleri yer almaktadır.

Yapılan araştırmada 7 vefk ve dua tablosunda Ashab-ı Kehf isimlerine tesadüf edilmiştir. Bu isimlerin ticarethanelere asılmasının amacı, mekânın yangından muhafazası, malın ve dükkânın kötülüklerden korunması, çok müşterinin gelmesi, rızık ve bereketin artması şeklindedir. Ashab-ı Kehf isimlerinin yazılı olduğu müstakil bir levha bulunmasa da bunlar, ayet, dua, vefk ve tılsımların bir arada bulunduğu levhalarda yer almaktadır. Ashab-ı Kehf’in isimleri de diğer uygulamalarda olduğu gibi belirli gün ve saatlerde misk, safran ve gül suyu karışımı mürekkep ile yazılmaktadır. Bu uygulamanın niyetin gerçekleşmesine yardımcı olduğu çeşitli havas kitaplarında ifade edilse de sıradan mürekkeplerle yazılan ya da fotokopi ile çoğaltılan Ashab-ı Kehf isimlerinin ticarethanelerin duvarlarında yerini aldıkları da tespit edilmiştir.

5. Diğer: İslam dünyasında Hz. Peygamber'in fiziksel özellikleri çok merak edilmiş ve sahabelerden aktarılan bilgilerden hareketle hilye ve şemail adı altında pek çok eser ortaya konulmuştur. Bunların içinde şemailin bir alt türü olan hilyeler (Gözitok, 2019: 21), hat sanatının vazgeçilmez unsurlarından biri haline gelerek halk tarafından rağbet edilen hüsn-i hat levhalarına dönüşmüştür. Bunun yanı sıra Müslümanlar, Hz. Peygamber'i bütün yönleri ile ele alarak ona ait nesnelere saygı ve hürmetle mukabelede bulunmuştur. Dolayısıyla Hz. Peygamber'e ait na'lin-i şerif, hilye-i şerif, kırk hadis vb. unsurlar yazılmak ve resmedilmek suretiyle Müslümanlar arasında çeşitli amaçlar için kullanılmıştır. Ticarethane ve işletmelerde Hz. Peygamber'e ait bu unsurların duvara asılmasının temel sebebi, kötülüklerden, kıskanç kişilerin nazarından, yangından, hırsızlıktan, bela ve musibetten korunmak ile rızık ve bereketi artırmaktır.

Bunların yanı sıra araştırmada işletme sahibinin ne anlama geldiğini bilmediği ve hediye olarak alıp işletmesinin duvarına astığı Hz. Peygamber'in Mukavkıs'a gönderdiği mektup sureti de tespit edilmiştir. Bu mektup çerçevesi bir levha şeklinde olup besmele ile başlamakta ve "Peygamber Efendimizin Mısır Kralına Gönderdiği Mektup" başlığını taşımaktadır. Hazreti Peygamber'in Mukavkıs'ı İslam'a davet ettiği mezkûr mektubun sureti, Türkçe tercümesi ile birlikte verilmiştir. Ayrıca tablonun sonunda yer alan açıklamada namenin Hz. Muhammed tarafından, Hatib b. Belte'a eliyle Mısır Azizi Mukavkıs'a gönderilen mektubun sureti olduğu ve bunun 1275 yılında Mısır'ın Ahmim beldesindeki mabedde Kıptî kitapları arasında bulunarak Kostantiniyye'de muhafaza edildiği yazılıdır. Bu ve benzeri levhaların ev ve işyerlerinin duvarlarını süslemesinin temel sebebi, İslam toplumunun Hazreti Peygambere duyduğu derin saygıdır.

Resim 8. Hz. Peygamberin Mukavkıs'a gönderdiği mektubun sureti.

Yukarıda sözü edilen levhalardan başka dinsel-büyüsel içerikli hazır tablolar da ticarethanelerde bulunduğu tespit edilmiştir. Bu tablolarda Kâbe, Hz. Peygamberin kabri, Hz. Ali'nin kılıcı Zülfikar, göz, el, yılan, akrep, gemi ve Müslümanların ahirette altında toplanacağı sancak olarak bilinen livau'l-hamd resmedilmiştir. Belirtilen tabloda dua-i nûr, dua-i Hızır İlyas, dua-i ibtâl-i sihr, dua-i karınca, dua-i hamail, salat-ı nariyye, salat-ı

münciyye, esmaü'l-hüsna, dua-i şahmeran, ayet-i nûr, ayet-i nazar, Ayete'l-kürsi ve Tekvir suresi yer almaktadır. Bunlar genel olarak nazarı önlemek, bereket, alacakların çabuk ödenmesi, her türlü dilek ve isteğin gerçekleşmesi ve eşler arasında küskünlüğün giderilmesi için hazırlanmıştır.

Resim 9. Muhtelif ayet ve dualarla resimlerden oluşan dinsel-büyüsel bir hazır tablo örneği.

Diğer taraftan bazı işletmelerin duvarlarında Arap harfli levhalar da yer almaktadır. Bunlar Alvarlı Muhammed Lütfi'ye ait olan Ramazan manzumesi, Murakabe-i Maiyyet başlıklı tasavvufî ders notu ve Ahmed er-Rifâî'ye atfedilen *Hizbu's-seyf* adlı eserdir. Sihir ya da herhangi bir dua özelliği göstermeyen bu levhaların daha çok dekoratif unsur olarak işletmelerin duvarlarına asıldığı düşünülmektedir. Bunların yanı sıra dört levhada, tabloyu hazırlayan kişinin adını, soyadını ve tabloyu hazırladığı tarihi kâğıdın sağ altına not düştüğü tespit edilmiştir. Ketebe kaydı bulunan ve renkli fotokopi ile çoğaltılan levhaların yazım tarihleri ise 1976, 2001 ve 2006 şeklindedir.

Sonuç

İnsanlık tarihi kadar eski olan sihir ve büyü, hayatın bütün alanlarına nüfuz etmiştir. Tabiat ve kader karşısında sınırlı bir güce sahip olan insan, kutsal ya da olağanüstü güçler olarak gördüğü melek ve cin gibi metafizik varlıkları birtakım sihirli kelimelerle yazılı veya sözlü şekilde davet ederek dilek ve arzularını gerçekleştirmek istemiştir. Geçmişten günümüze her dönemde oldukça rağbet gören sihir ve büyü, malzemesi ile birlikte çeşitli inanış ve uygulamaları da beraberinde getirmiştir. Havas, Nücum, En'am gibi sihir ve büyü içerikli kitapların Anadolu'da rağbet görmesi⁵, toplumun sihir ve büyü ile olan ilişkisini yansıtmaktadır.

⁵ Bugün çeşitli internet sitelerinde ve sosyal medyada sihir ve büyü içerikli onlarca yazma eser satışı yapılmaktadır. Bu da günümüz toplumunda sihir ve büyü'nün etkisini devam ettirdiğini göstermektedir.

İnanışları Bağlamında İşletmelerdeki Dinsel-Büyüsel Levhalar: Erzurum Örneği

Erzurum il merkezinde yer alan 50 ticarethanedeki dinsel-büyüsel levhaların incelendiği bu makalede İslam dini ve halk inanışlarının iç içe geçtiği gözlemlenmiştir. Bu levhaların hemen hepsi rızık, bereket, satış kolaylığı, müşteriye çekmek gibi amaçlara yöneliktir. Bu levhaların dışında toplumun dinî hassasiyetini yansıtan Arap harfleriyle kaleme alınmış Türkçe şiir, tasavvufî ders notu gibi levhaların da ticarethanelerde bulundurulduğu tespitler arasındadır. İşletme sahiplerinin niyet ve isteğine göre hazırlanan levhalar olduğu gibi üçüncü kişiler tarafından ticarethanenin duvarına asılan levhalar da bulunmaktadır. Bu bağlamda işletme sahibinin ekseriyetle levhanın amaç ve mahiyetine dair bilgisinin olmadığı tespit edilmiştir.

Sihir ve büyü kitaplarında yer aldığı kadarıyla vefk, tılsım, cedvel ve dua gibi sihirsiz özellikleri bulunan işlemlerde kâğıt, kalem, mürekkep gibi malzemeler ve işlemin yapıldığı gün, saat, yıldız ve gezegen durumları önem arz etmektedir. Bunlardan birinin eksik olması, sihirsiz özelliğin kaybolmasına ve niyetin gerçekleşmemesine sebebiyet verebilmektedir. Fakat teknolojinin giderek geliştiği günümüzde bu anlayışın kısmen ortadan kalktığı tespit edilmiştir. Aynı işlem aynı niyet doğrultusunda fotokopi yöntemiyle çoğaltılıp ticarethanelerin duvarına asılarak niyetin gerçekleşmesi umulmaktadır. Halk inanış ve uygulamalarında yaygın bir kullanıma sahip olan ticarethanelerdeki dinsel-büyüsel levhalar, her ne kadar tarihsel süreç içerisinde birtakım değişim ve dönüşümler geçirmiş olsa da halk felsefesini, halk fikirlerini, toplumun geleneklerini, toplumsal tutum ve beklentileri yansıtmaları bakımından kültürel bir öneme sahiptir.

KAYNAKLAR

- Acıpayamlı, O. (1962) "Anadolu'da Nazarla İlgili Bazı Adet ve İnanmalar", *DTCF Dergisi*, (XX), 1-2, 1-40.
- Acıpayamlı, O. (1974) *Türkiye'de Doğumla İlgili Adet ve İnanmaların Etnolojik Etüdü*, Erzurum: Atatürk Üniversitesi Yayınları
- Aksel, M. (2015). *Türklerde Dinî Resimler*. İstanbul: Kapı Yayınları.
- Aydın, C. (1993). "Cedvel". ss. 214-215 içinde *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, (C.7). İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Boratav, P. N. (2013). *100 Soruda Türk Folkloru (İnanışlar, Töre ve Törenler, Oyunlar)*, Ankara: BilgeSu Yayıncılık.
- Çelebi, İ. (2012). "Vefk". ss. 605-607 içinde *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, (C. 42). İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Çobanoğlu, Ö. (2003). *Türk Halk Kültüründe Memoratlar ve Halk İnançları*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- Eroğlu, A. H. (2017). "Halk İnanışlarına Giriş", *Halk İnanışları El Kitabı*, Ankara: Grafiker, s. 21-22.
- Gözitok, M. A. (2019). *Mazlûmî'nin Tercüme-i Şemâil-i Şerîfesi*. İstanbul: Kitabevi Yayınları.
- İloğlu, M. (1999a). *Gizli İlimler Hazinesi* (c. 3). İstanbul: Seda Yayınları.
- İloğlu, M. (1999b). *Gizli İlimler Hazinesi* (c. 4). İstanbul: Seda Yayınları.
- Kalafat, Y. (1999). "Türk Dünyası Tarih Çalışmalarında Halk İnançlarının Önemi", *Milli Folklor*, 11 (44), 88-90.
- Kalafat, Y. (2008) *Türk Kültürlü Halklarda Halk İnançları Teori ve Metod*, Ankara: Berikan Yayınevi
- Kalafat, Y. (2009) *Türk Kültürlü Halklarda Halk İnançları-Harezim'den Hakkari'ye, Hakkari'den Golan'a*, Ankara: Berikan Yayınevi
- Kalafat, Y. (2010) *Doğu Anadolu'da Eski Türk İnançlarının İzleri*, Ankara: Berikan Yayınevi
- Kalafat, Y. (2015) *Türk Halk Edebiyatından Türk Halk İnançlarına*, Ankara: Berikan Yayınevi

Ocak, A. Y. (2012) *İslam-Türk İnançlarında Hızır yahut Hızır-İlyas Kültü*, İstanbul: Kabalcı Yayıncılık

Ocak, A. Y. (2015) *Alevi ve Bektaşî İnançlarının İslam Öncesi Temelleri*, İstanbul: İletişim Yayınları

Ocak, A. Y. (2020) *Türk Folklorunda Kesik Baş*, İstanbul: Dergah Yayınları.

Örnek, S. V. (1966). *Sivas ve Çevresinde Hayatın Çeşitli Safhalarıyla İlgili Batıl İnançların ve Büyüsel İşlemlerin Etnolojik Tetkiki*, Ankara: Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayınları.

Örnek, S. V. (1971) *Anadolu Folklorunda Ölüm*, Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi

Örnek, S. V. (2014a) *100 Soruda İlkelerde Din, Büyü, Sanat, Efsane*, Ankara: BilgeSu Yayıncılık

Örnek, S. V. (2014b) *Türk Halkbilimi*, Ankara: BilgeSu Yayıncılık

Tanyu, H. (1967) *Ankara ve Çevresinde Adak ve Adak Yerleri*, Ankara: Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları;

Tanyu, H. (1968) *Türklerde Taşla İlgili İnançlar*, Ankara: Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları;

Tanyu, H. (1973) *Dinler Tarihi Araştırmaları*, Ankara: Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları.

Tanyu, H. (1976) "Dini Folklor veya Dini-Manevi Halk İnançlarının Çeşit ve Mahiyeti Üzerinde Bir Araştırma", *AÜİFD*, (21), 123-142.

Türk Dil Kurumu (2009). *Türkçe Sözlük*. Ankara: TDK Yayınları.

Uygun, A. (2012) "Yazılı Büyü Olarak Muska: Kenzü'l-Havâs Örneği", *Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 2 (29), 211-236.

Uygun, A. (2019). "İslami Gelenekte Tılsımlı Yedi Sembollü Mühürler". *Turkish Studies*. 14/2. 395-413.

Yeşilmen, H. (2018). "Anlam ve Değer Bağlamında Halk İnançları ve Ziyaret Mekanlarının İşlevselliği (Mardin Örneği)", *Artuklu Akademi*, 5 (2), 253-272.

Elektronik Kaynaklar

<https://kuran.diyinet.gov.tr/mushaf/>, 20.12.2022

Ekler

İşletmelerdeki dinsel-büyüsel levhalarda yer alan sure ve ayetler:

Al-i İmran 154: *Sonra o kederin ardından (Allah) üzerinize içinizden bir kısmını örtüp bürüyen bir güven, bir uyku indirdi. Bir kısmınız da kendi canlarının kaygısına düşmüştü. Allah'a karşı cahiliye zannı gibi gerçek dışı zanda bulunuyorlar; "Bu işte bizim hiçbir dahlimiz yok" diyorlardı. De ki: "Bütün iş, Allah'ındır." Onlar sana açıklayamadıklarını içlerinde saklıyorlar ve diyorlar ki: "Bu konuda bizim elimizde bir şey olsaydı burada öldürülmezdik." De ki: "Evelerinizde dahi olsaydınız, üzerlerine öldürülmesi yazılmış bulunanlar mutlaka yatacakları (öldürülecekleri) yerlere çıkıp gideceklerdi. Allah bunu göğüslerinizdekini denemek, kalplerinizdekini arındırmak için yaptı. Allah göğüslerin özünü (kalplerde olanı) bilir."* (<https://kuran.diyanet.gov.tr/mushaf/> [20.12.2022])

Bakara 1-5: *Elif Lâm Mîm. Bu, kendisinde şüphe olmayan kitaptır. Allah'a karşı gelmekten sakınanlar için yol göstericidir. Onlar gaybe inanırlar, namazı dosdoğru kılarlar, kendilerine rızık olarak verdiğimizden de Allah yolunda harcarlar. Onlar sana indirilene de senden önce indirilenlere de inanırlar. Ahirete de kesin olarak inanırlar. İşte onlar Rab'lerinden (gelen) bir doğru yol üzeredirler ve kurtuluşa erenler de işte onlardır.*

Bakara 255 (Ayete'l-kürsi): *Allah kendisinden başka hiçbir ilah olmayandır. Diridir, kayyumdur. Onu ne bir uyuklama tutabilir ne de bir uyku. Göklerdeki her şey, yerdeki her şey onundur. İzni olmaksızın onun katında şefaatte bulunacak kimdir? O, kulların önlerindeki ve arkalarındaki (yaptıklarını ve yapacaklarını) bilir. Onlar onun ilminden, kendisinin dilediği kadarından başka bir şey kaorayamazlar. Onun kürsüsü bütün gökleri ve yeri kaplayıp kuşatmıştır. (O, göklere, yere, bütün evrene hükmetmektedir.) Gökleri ve yeri koruyup gözetmek ona güç gelmez. O, yücedir, büyüktür.*

Bakara 285-286: *Peygamber, Rabbinden kendisine indirilene iman etti, mü'minler de (iman ettiler). Her biri; Allah'a, meleklerine, kitaplarına ve peygamberlerine iman ettiler ve şöyle dediler: "Onun peygamberlerinden hiçbirini (diğerinden) ayırt etmeyiz." Şöyle de dediler: "İşittik ve itaat ettik. Ey Rabbimiz! Senden bağışlama dileriz. Sonunda dönüş yalnız sanadır." Allah bir kimseyi ancak gücünün yettiği şeyle yükümlü kılar. Onun kazandığı iyilik kendi yararına, kötülük de kendi zararınadır. (Şöyle diyerek dua ediniz): "Ey Rabbimiz! Unutur, ya da yanılırsak bizi*

sorumlu tutma! Ey Rabbimiz! Bize, bizden öncekilere yüklediğin gibi ağır yük yükleme. Ey Rabbimiz! Bize gücümüzün yetmediği şeyleri yükleme! Bizi affet, bizi bağışla, bize acı! Sen bizim Mevlâmızsın. Kâfirler topluluğuna karşı bize yardım et."

Buruc 20-22: *Oysa Allah, onları arkalarından kuşatmıştır. Hayır o (yalanlamakta oldukları kitap) şanı yüce bir Kur'an'dır. O korunmuş bir levhada (Levh-i Mahfuz'da) dır.*

Cuma 11: *(Durum böyle iken) onlar bir ticaret veya bir oyun eğlence gördükleri zaman hemen dağılıp ona koştular ve seni ayakta bıraktılar. De ki: "Allah'ın yanında bulunan, eğlence ve ticaretten daha hayırlıdır. Allah, rızık verenlerin en hayırlısıdır."*

Enam 103: *Gözler onu idrak edemez ama O, gözleri idrak eder. O, en gizli şeyleri bilendir, (her şeyden) hakkıyla haberdar olandır.*

Fatır 2: *Allah insanlar için ne rahmet açarsa, artık onu tutacak (engelleyecek) yoktur. Neyi de tutarsa, bundan sonra onu gönderecek yoktur. O, mutlak güç sahibidir, hüküm ve hikmet sahibidir.*

Fatır 29: *Şüphesiz, Allah'ın kitabını okuyanlar, namazı kılanlar ve kendilerine rızık olarak verdiğimiz şeylerden, gizlice ve açıktan Allah yolunda harcayanlar, asla zarar etmeyecek bir ticaret umabilirler.*

Fatiha: *Hamd, Âlemlerin Rabbi, Rahmân, Rahîm, hesap ve ceza gününün (ahiret gününün) maliki Allah'a mahsustur. (Allahım!) Yalnız sana ibadet ederiz ve yalnız senden yardım dileriz. Bizi doğru yola, kendilerine nimet verdiklerinin yoluna ilet; gazaba uğrayanlarınkine ve sapıklarınkine değil.*

Felak: *De ki: "Yarattığı şeylerin kötülüğünden, karanlığı çöktüğü zaman gecenin kötülüğünden, düğümlere üfleyenlerin kötülüğünden, haset ettiği zaman hasetçinin kötülüğünden, sabah aydınlığının Rabbine sığınırım."*

Fetih 1-3: *Şüphesiz biz sana apaçık bir fetih verdik. Ta ki Allah, senin geçmiş ve gelecek günahlarını bağışlasın, sana olan nimetini tamamlasın, seni doğru yola iletsin ve Allah sana, şanlı bir zaferle yardım etsin.*

Fetih 29: *Muhammed, Allah'ın Resülüdür. Onunla beraber olanlar, inkârcılara karşı çetin, birbirlerine karşı da merhametlidirler. Onların, rükû ve secde halinde, Allah'tan lütuf ve hoşnutluk istediklerini görürsün. Onların secde eseri olan alametleri yüzlerindedir. İşte bu, onların Tevrat'ta ve İncil'de anlatılan durumlarıdır: Onlar filizini çıkarmış, onu kuvvetlendirmiş, kalınlaşmış, gövdesi üzerine dikilmiş, ziraatçıların hoşuna giden bir ekin*

gibidirler. Allah kendileri sebebiyle inkarcıları öfkelenmek için onları böyle sağlam ve dirençli kılar. Allah, içlerinden iman edip salih amel işleyenlere bir bağışlama ve büyük bir mükafat vaad etmiştir.

Hac 27: İnsanlar arasında haccı ilan et ki gerek yaya olarak gerek uzak yollardan gelen yorgun develer üzerinde sana gelsinler.

Hadid 3-4: O, ilk ve sondur. Zâhir ve Bâtın'dır. O, her şeyi hakkıyla bilendir. O, gökleri ve yeri altı günde (altı evede) yaratan, sonra Arş'a kurulandır. Yere gireni, ondan çıkanı, gökten ineni, oraya yükseleni bilir. Nerede olsanız, O sizinle beraberdir. Allah bütün yaptıklarınızı hakkıyla görendir.

Hadid 29: Bunları açıkladık ki, kitap ehli, Allah'ın lütfundan hiçbir şeyi kendilerine has kılmaya güçlerinin yetmeyeceğini ve lütfun, Allah'ın elinde olduğunu, onu dilediği kimseye vereceğini bilsinler. Allah büyük lütuf sahibidir.

Haşr 22-24: O, kendisinden başka hiçbir ilah olmayan Allah'tır. Gaybı da görünen âlemi de bilendir. O, Rahmân'dır, Rahîm'dir. O, kendisinden başka hiçbir ilah bulunmayan Allah'tır. O, mülkün gerçek sahibi, kutsal (her türlü eksiklikten uzak), barış ve esenliğin kaynağı, güvenlik veren, gözetip koruyan, mutlak güç sahibi, düzeltip ıslah eden ve dilediğini yaptıran ve büyüklükte eşsiz olan Allah'tır. Allah, onların ortak koştuklarından uzaktır. O, yaratan, yoktan var eden, şekil veren Allah'tır. Güzel isimler O'nundur. Göklerdeki ve yerdeki her şey O'nu tesbih eder. O, mutlak güç sahibidir, hüküm ve hikmet sahibidir.

Hicr 9: Şüphesiz o zikri (Kur'an'ı) biz indirdik biz! Onun koruyucusu da elbette biziz.

Hicr 19: Yeri de yayıdık, ona sabit dağlar yerleştirdik ve orada ölçülü (bir biçimde) her şeyi bitirdik.

Hud 41: (Nûh), "Binin ona. Onun yüzüp gitmesi de durması da Allah'ın adıyladır. Şüphesiz Rabbim çok bağışlayandır, çok merhamet edendir." dedi.

İhlas: De ki: "O, Allah'tır, bir tektir. Allah Samed'dir. (Her şey O'na muhtaçtır, o, hiçbir şeye muhtaç değildir.) Ondandır çocuk olmamıştır (Kimsenin babası değildir). Kendisi de doğmamıştır (kimsenin çocuğu değildir). Hiçbir şey O'na denk ve benzer değildir."

İnşirah: (Ey Muhammed!) Senin göğsünü açıp genişletmedik mi? Belini büken yükünü üzerinden kaldırmadık mı? Senin şânını yükseltmedik mi? Şüphesiz güçlkle beraber bir kolaylık

vardır. Gerçekten, güçlkle beraber bir kolaylık vardır. Öyleyse, bir işi bitirince diğerine koyul. Ancak Rabbine yönel ve yalvar.

Kadir: Şüphesiz, biz onu (Kur'an'ı) Kadir gecesinde indirdik. Kadir gecesinin ne olduğunu sen ne bileceksin! Kadir gecesi bin aydan daha hayırlıdır. Melekler ve Ruh (Cebrail) o gecede, Rablerinin izniyle her türlü iş için iner de iner. O gece, tan yerinin ağarmasına kadar bir esenliktir.

Kafirun: De ki: “Ey Kâfirler! Ben sizin kulluk ettiklerinize kulluk etmem. Siz de benim kulluk ettiğime kulluk edecek değilsiniz. Ben sizin kulluk ettiklerinize kulluk edecek değilim. Siz de benim kulluk ettiğime kulluk edecek değilsiniz. Sizin dininiz size, benim dinim de banadır.”

Kalem 51-52: Şüphesiz inkâr edenler zikr'i (Kur'an'ı) duydukları zaman neredeyse seni gözleriyle devirecekler. (Senin için,) “Hiç şüphe yok o bir delidir” diyorlar. Halbuki o (Kur'an), âlemler için ancak bir öğüttür.

Kehf 10: Hani o gençler mağaraya sığınmışlardı da “Ey Rabbimiz! Bize katından bir rahmet ver ve içinde bulunduğumuz şu durumda bize kurtuluş ve doğruluğa ulaşmayı kolaylaştır” demişlerdi.

Maide 114: Meryem oğlu İsa, “Ey Allahım! Ey Rabbimiz! Bize gökten bir sofrayı indir ki; önce gelenlerimize (zamanımızdaki dindaşlarımıza) ve sonradan geleceklerimize bir bayram ve senden (gelen) bir mucize olsun. Bizi rızıklandır. Sen rızıklandırılanların en hayırlısıdır” dedi.

Mülk 2-4: O, hanginizin daha güzel amel yapacağını sınamak için ölümü ve hayatı yaratandır. O, mutlak güç sahibidir, çok bağışlayandır. O, yedi göğü tabaka tabaka yaratandır. Rahmân'ın yaratışında hiçbir uyumsuzluk göremezsin. Bir kere daha bak! Hiçbir çatlak (ve düzensizlik) görüyor musun? Sonra tekrar tekrar bak; bakışların (aradığı çatlak ve düzensizliği bulamayıp) âciz ve bitkin halde sana dönecektir.

Nas: De ki: “Cinlerden ve insanlardan; insanların kalplerine vesvese veren sinsi vesvesecinin kötülüğünden, insanların Rabbine, insanların Melik'ine, insanların İlah'ına sığınırım.”

Neml 30: Mektup Süleyman'dan gelmiştir. O, “Bismillahirrahmânirrahîm” diye başlamaktadır.

Nur 35: Allah göklerin ve yerin nurudur. Onun nurunun temsili şudur: Duvarda bir hücre; içinde bir kandil, kandil de bir cam fânûs içinde. Fânûs sanki inci gibi parlayan bir yıldız. Mübarek bir ağaçtan, ne doğuya, ne de batıya ait olan zeytin ağacından tutuşturulur. Bu ağacın yağı, ateş dokunmasa bile, neredeyse aydınlatacak (kadar berrak) tır. Nur üstüne nur. Allah dilediği kimseyi nuruna iletir. Allah insanlar için misaller verir. Allah her şeyi hakkıyla bilendir.

Şûrâ 11: O, gökleri ve yeri yaratandır. Size kendinizden eşler, hayvanlardan da (kendilerine) eşler yaratmıştır. Bu sûretle sizi üretiyor. Onun benzeri hiçbir şey yoktur. O, hakkıyla işitendir, hakkıyla görendir.

Şûrâ 19: Allah kullarına çok lütfkârdır, dilediğini rızıklandırır. O, kuvvetlidir, mutlak güç sahibidir.

Talak 3: Onu beklemediği yerden rızıklandırır. Kim Allah'a tevekkül ederse, O kendisine yeter. Şüphesiz Allah emrini yerine getirendir. Allah her şeye bir ölçü koymuştur.

Tekvir: Gök yarıldığı zaman, yıldızlar saçıldığı zaman, denizler kaynayıp fışkırtıldığı zaman, kabirlerin içindekiler dışarı çıkarıldığı zaman, herkes yaptığı ve yapmadığı şeyleri bilecek. Ey insan! Seni yaratan, şekillendirip ölçülü yapan, dilediği bir biçimde seni oluşturan cömert Rabbine karşı seni ne aldattı? Hayır, hayır! Siz hesap ve cezayı yalanlıyorsunuz. Halbuki üzerinizde muhakkak bekçiler, değerli yazıcılar vardır. Onlar yapmakta olduklarınızı bilirler. Şüphesiz, iyiler Naîm cennetindedirler. Şüphesiz, günahkârlar da cehennemdedirler. Hesap ve ceza günü oraya gireceklerdir. Onlar oradan kaybolup kurtulacak da değillerdir. Hesap ve ceza gününün ne olduğunu sen ne bileceksin? Evet, hesap ve ceza gününün ne olduğunu sen ne bileceksin? O gün kimse kimseye hiçbir fayda sağlayamayacaktır. O gün buyruk, yalnız Allah'ındır. O (Kur'an), şüphesiz değerli, güçlü ve arşın sahibi katında itibarlı, orada (meleklerce) itaat edilen, güvenilir bir elçinin (Cebrail'in) getirdiği sözdür. (Ey Kureyşliler!) Sizin arkadaşınız (Muhammed) bir deli değildir. Andolsun o, Cebrâil'i apaçık ufukta gördü. O, gayb hakkında cimri değildir. Kur'an, kovulmuş şeytanın sözü değildir. (Hal böyle iken) nereye gidiyorsunuz? O, âlemler için, içinizden dürüst olmak isteyenler için, ancak bir öğüttür. Âlemlerin Rabbi olan Allah dilemedikçe siz dileyemezsiniz.

Yasin 58: Çok merhametli olan Rab'den bir söz olarak (kendilerine) "Selam" (vardır).

Yusuf 31: Kadın, bunların dedikodularını işitince haber gönderip onları çağırdı. (Ziyafet düzenleyip) onlar için oturup yaslanacakları yer hazırladı. Her birine birer de bıçak verdi ve Yûsuf'a, "Çık karşılarımıza" dedi. Kadınlar Yûsuf'u görünce onu pek büyüttüler ve şaşkınlıkla ellerini kestiler. "Haşa! Allah için, bu bir insan değil, ancak şerefli bir melektir" dediler.

Zariyat 58: Şüphesiz Allah rızık verendir, güçlüdür, çok kuvvetlidir.

